

Asia: VN/3526/2024

Oikeusministeriön asetus Oikeuspalveluviraston toimipaikoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri kiittää mahdollisuudesta asetusluonnoksesta lausumiseen.

Oikeusministeriö on linjannut Oikeuspalveluviraston perustamishankkeessa, että viraston perustamisen yhteydessä toimipaikat säilyvät ennallaan. Toimistojen toimipaikkojen ehdotetaan asetusluonnoksessa säilyvän ennallaan. Lisäksi ehdotetaan, että viraston keskushallinto toimisi monipaikkaisesti niillä paikkakunnilla, joissa edunvalvontatoimistojen ja oikeusaputoimistojen toimipaikat sijaitsevat. Sekä muistio- että asetusluonnos ovat tältä osin sisällöltään selkeät ja hyvin perustellut, eikä niihin ole huomautettavaa.

Pidämme myös asetusluonnoksen perusteluissa esille tuotua toimipaikkaverkoston kokonaisvaltaista uudelleen arviointia nopealla aikataululla kannatettavana. Muistiolounnoksessakin todetusti nykyinen edunvalvontatoimistojen ja oikeusaputoimistojen toimipaikkaverkosto on varsin laaja (159), eikä suurimmassa osassa toimipaikkoja (96) ole vakinaisesti työskentelevää henkilökuntaa, vaan niissä käydään tarvittaessa. Suuri osa edunvalvontatoimistojen ja oikeusaputoimistojen toimipaikoista on palvelukanavien kehittymisen ja väestökehityksen vuoksi varsin vähäisellä asiakaskäytöllä. Lisäksi voimakkaasti lisääntynyt hybridityö on johtanut siihen, että toimipisteiden määrän merkitys on vähentynyt myös henkilöstön kannalta.

Valtioneuvosto teki 27.3.2024 päätöksen valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen valtakunnalliseksi suunnitelmaksi 2024-2027. Tähän suunnitelmaan sisältyy strateginen tavoite muun muassa siitä, että valtion toimipaikkojen sijoittamista koskevaa sääntelyä vähennetään joustavan asiakaspalvelun ja toimitilaverkon ketteryuden lisäämiseksi. Hallituskauden aikana seurattavaksi mittariksi asiaan on asetettu se, että toimipaikkojen sijaintia koskevat velvoittavat säännökset lain ja asetuksen tasolla ovat vähentyneet.

Edellä todetun mukaisesti esitämme toimipaikkaverkoston uudelleen tarkastelun yhteydessä harkittavaksi, voitaisiinko Oikeuspalveluviraston toimipaikkojen maantieteellinen sijainti jatkossa säätää määriteltäväksi viraston työjärjestyksessä oikeusministeriön asetuksen sijaan. Vaikka toimipaikkojen sijainti säädettäisiin viraston itsenäisesti ratkaistavaksi, toimipaikkojen määräytymistä ohjaa myös valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista annetun lain 5 §, jonka mukaan toimivaltainen ministeriö, tässä tapauksessa oikeusministeriö, voi pidättää itselleen toimialaansa kuuluvan viranomaisen päätösvallan yksiköiden ja toimintojen sijoittumista sekä yksiköissä annettavan palvelun laajuutta, aukioloa tai muuta palvelun saatavuutta koskevassa asiassa, jos ministeriö katsoo päätöksen merkittävästi vaikuttavan lain 2 §:ssä säädettyjen tavoitteiden (mm. tuloksellisuus, perusoikeudet turvaava palvelun saatavuus) toteutumiseen. Kyseisestä lainkohdasta seuraa, että Oikeuspalveluviraston olisi käsiteltävä työjärjestyksensä muutokset tältä osin ministeriön kanssa etukäteen.

Vastaavaa mallia, jossa virasto voisi itse päättää toimipaikoistaan, on esitetty esimerkiksi Digi- ja väestötietoviraston osalta.

Toimipaikkojen maantieteellisestä sijainnista päättäminen itsenäisesti mahdollistaisi Oikeuspalveluviraston kannalta palveluiden saatavuutta ja sijoittamista koskevan yleisen lainsäädännön asettamien reunaehtojen sisällä toimipaikkojen aiempaa joustavamman vähentämisen tai lisäämisen. Tämän myötä palveluiden saatavuus eri asiakasryhmille pystyttäisiin toteuttamaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisella, tuloksellisella ja myös kustannustehokkaalla tavalla.

Liljemark Essi
Etelä-Suomen oikeusapu ja edunvalvonta